

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΦΙΛΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ: ΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Λουκία Λιθοξοΐδου, Νηπιαγωγός, Υποψήφια Διδάκτωρ του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΤΕΠΑΕ) του ΑΠΘ, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης 3^ο Γραφείο, 24^ο Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης

Λέξεις Κλειδιά: Προσχολική εκπαίδευση – Περιβαλλοντική ηθική – Δράση – Εκπαίδευση αξιών – Συναισθηματική ενεργοποίηση – Σχέδιο δράσης

Θεματική ενότητα: Σχολικό πρόγραμμα

Περίληψη

Το project «Απορρίμματα» είναι ενταγμένο στα Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που επιδοτήθηκαν από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και συμμετέχει στο άτυπο δίκτυο «Καθαρή και όμορφη Θεσσαλονίκη, Ευθύνη όλων μας».

Προκειμένου να διερευνήσουν το ζήτημα των απορριμμάτων, τα παιδιά αναζητούν πληροφορίες από ειδικούς και από έντυπο υλικό. Παρακολουθούν εκπαιδευτικές βιντεοταινίες και επισκέπτονται το Χώρο Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων και το χωριό Ταγαράδες, όπου συνομιλούν με τους κατοίκους. Παρακολουθούν, επίσης, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο Περιβαλλοντικό Πάρκο Θέρμης. Τα παιδιά εμπλέκονται ενεργά στην ανακύκλωση του χαρτιού της τάξης και αναπτύσσουν δράση καθαριότητας στη γειτονιά του νηπιαγωγείου. Παράλληλα δημιουργούν χειροτεχνίες με άχρηστα υλικά. Ανταλλάσσουν πληροφορίες με παιδιά από άλλα σχολεία. Ενημερώνουν την ευρύτερη κοινότητα με παρουσιάσεις φυλλαδίων, συνεντεύξεις και την παρουσίαση ενός θεατρικού δρώμενου.

Το ενδιαφέρον των παιδιών διατηρήθηκε ζωντανό σ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Σκοπός

Βασική επιδίωξη του προγράμματος ήταν η μείωση των απορριμμάτων που παράγονται από τα παιδιά και τις οικογένειές τους. Η τροποποίηση της συμπεριφοράς περνά τόσο μέσα από γνωστικούς όσο και μέσα από συναισθηματικούς στόχους.

Οι γνωστικοί στόχοι αναφέρονται στο σχηματισμό των εννοιών «ρύπανση», «φυσικοί πόροι», «ανακύκλωση». Η έννοια της αλληλεξάρτησης και η γνώση στρατηγικών δράσης εντάσσονται στην ίδια ομάδα στόχων.

Έμφαση δόθηκε στους συναισθηματικούς στόχους: τη συναισθηματική ενεργοποίηση και εμπλοκή των μαθητών, την παροχή ευκαιριών για εναλλακτική δράση, τη διασαφήνιση των αντικρουόμενων στάσεων και αξιών και το άνοιγμα του νηπιαγωγείου στην ευρύτερη κοινότητα της Καλαμαριάς.

Θεωρητικό υπόβαθρο

Η διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης σχετίζεται με την ανάπτυξη της υπεύθυνης περιβαλλοντικής συμπεριφοράς. Η παροχή γνώσεων για τις ανανεώσιμες και μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και για την αειφορική διαχείρισή τους δεν αρκεί για τη δημιουργία περιβαλλοντικού ήθους. Η σύνδεση των υπό επεξεργασία περιβαλλοντικών θεμάτων με την καθημερινή ζωή των μαθητών και η ανάπτυξη της προσωπικής τους ικανότητας ελέγχου στο περιβάλλον αποτελούν βασικές παραμέτρους για την επίτευξη του παραπάνω στόχου.

Πέρα από τις προσωπικές ψυχολογικές μεταβλητές ο σχεδιασμός ενός περιβαλλοντικού προγράμματος για τη βιωσιμότητα πρέπει να ενσωματώνει τεχνικές δράσης. Η αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων και συμπεριφορών αποτελεί βασική επιδίωξη, καθώς σχετίζεται άμεσα

με τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Η τεχνική της πειθούς, από την άλλη, στοχεύει στη μεταφορά των γνώσεων και των αξιών στην ευρύτερη κοινότητα.

Η εφαρμογή της επίλυσης ζητήματος σε προγράμματα για τη βιωσιμότητα μπορεί να φωτίσει τις αντικρουόμενες αξίες που εμπλέκονται. Η λειτουργία αυτή φέρνει την επίλυση ζητημάτων κοντά σε μία στρατηγική της Εκπαίδευσης Αξιών, τα Ηθικά διλήμματα.

Επιπλέον, η ανάπτυξη ενδιαφέροντος για ανθρώπους που αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν ή γενικά βρίσκονται έξω από την καθημερινότητα του μαθητή μπορεί να επιτευχθεί με τη φανταστική μεταφορά του στη θέση τους. Η ενσυναισθητική αυτή προσέγγιση στοχεύει στη διεύρυνση της ηθικής του ανθρώπου, η οποία αποτελεί τη βασική επιδίωξη όλων των σχετικών προγραμμάτων.

Μέθοδοι – Μέσα εργασίας

Το πρόγραμμα ξεκινά με την αρχική διερεύνηση του προβλήματος και την προσπάθεια ευαισθητοποίησης των νηπίων. Οι πρώτες ανακαλύψεις δημιουργούν νέα ερωτήματα και ακολουθεί διερεύνηση που εστιάζει στον προσδιορισμό των συνεπειών των πράξεων των ίδιων των παιδιών στο περιβάλλον. Η αναζήτηση εναλλακτικών συμπεριφορών οδηγεί στην επεξεργασία των εμπλεκόμενων αξιών. Παράλληλα προσφέρονται ευκαιρίες για εναλλακτική δράση. Οι δραστηριότητες έχουν εξελικτικό χαρακτήρα και προσανατολίζονται στην έρευνα των μαθητών και την ανάληψη δράσης.

Το project συνδυάστηκε με τις ακόλουθες μεθόδους και μέσα: Συνεργασία με πρόσωπα και φορείς, μετακίνηση στο πεδίο, συζητήσεις, πειράματα, χρήση οπτικοακουστικών μέσων, παιδική λογοτεχνία, παιχνίδια ρόλων, συμβολικές αναπαραστάσεις και καταγραφές της ερευνητικής διαδικασίας.

Η ανάπτυξη του θέματος ακολούθησε τη διαθεματική προσέγγιση.

Αποτελέσματα

Η αξιολόγηση, διαγνωστική και συγκεφαλαιωτική, επιβεβαιώνει τόσο την επίτευξη των γνωστικών στόχων όσο και τη διαμόρφωση θετικής στάσης ως προς τον περιορισμό της κατανάλωσης και της μείωσης των απορριμμάτων.

Συζήτηση

Η ανάγκη συνεργασίας της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με άλλες μορφές εκπαίδευσης (όπως με την Εκπαίδευση για την Αγωγή του Πολίτη) έχει τονιστεί από πολλούς ερευνητές. Η σύνδεσή της με την Εκπαίδευση Αξιών δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη φιλοπεριβαλλοντικού ήθους.

Δεδομένου ότι οι στάσεις, οι αξίες και οι συμπεριφορές εδραιώνονται στα πρώτα χρόνια της ζωής του ανθρώπου, η προσχολική ηλικία αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τη διαμόρφωση υπεύθυνης περιβαλλοντικής συμπεριφοράς. Μεγαλύτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην έρευνα και στην εφαρμογή προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην προσχολική ηλικία.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Ξένη

- Andrews, S. V., (1994), *Teaching Kids to Care – Exploring Values through Literature and Inquiry*, ERIC EDINFO Press, Indiana.
- Bryant, C. K. and Hungerford, H. R., (1977). “An Analysis of Strategies for Teaching Environmental Concepts and Values Clarification in Kindergarten”, *Journal of Environmental Education*, 9 (1): 44-49.
- Caduto, M. J., (1984). « Toward a Comprehensive Strategy for Environmental Values Education », *Journal of Environmental Education*, 14 (4), Summer 1983: 12-18.
- Cottrell, S.P. & Graefe, A.R., (1997), ”Testing a Conceptual Framework of Responsible Environmental Behavior” *The Journal of Environmental Education*, 29 (1): 17-27.
- Damon, W., (1988). *The Moral Child, Nurturing Children’s Natural Moral Growth*, The Free Press, New York.

- Edwards, C., (1986), *Promoting social and moral development in young children: Creative approaches for the classroom*, New York, Teachers College Press.
- N. Eisenberg, J. Reykowski & E. Staub (Eds.), (1989), *Social and Moral Values –Individual and Societal Perspectives*, Lawrence Erlbaum Associates.
- Hoffman, M. L., (1981). “The Development of Empathy” in J. P. Rushton and R. M. Sorrentino (Eds.) *Altruism and Helping Behavior: Social, Personality, and Developmental Perspectives*, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey 1981: 41-63.
- H.R. Hungerford, W.J. Bluhm, T.L. Volk, J.M. Ramsey (Eds.), (1998), *Essential Readings in Environmental Education*, Stipes Publishing L.L.C., Illinois.
- Kirschenbaum, H., (1995). *100 Ways to Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings*, Allyn and Bacon, Massachusetts.
- Wilson, R. A., (1996), Environmental Education Programs for Preschool Children, *The Journal of Environmental Education*, 27 (4): 28-33.

Ελληνική

Γεωργόπουλος, Α., (2002). *Περιβαλλοντική Ηθική*, Gutenberg, Αθήνα.

Παπαδημητρίου, Β., (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο – Μια Διαχρονική Θεώρηση*, Αθήνα, Τυπωθήτω.